

Palmemordet har gett upphov till många böcker, och nu kommer ännu en. Före detta DN-journalisten Sven Anér – av många avfärdad som konspirationsteoretiker – har grävt i det så kallade Dekorimaspåret, som spräcker den gängse uppfattningen att bara en person låg bakom attentatet.

FOTO: LARS STRÖMBERG/SCANPIX

Blyxtbelysning av nutidsdrama

LITTERATUR

Affären Anti Avsan **FÖRFATTARE** Sven Anér
FÖRLAG Sven Anér Förlag

BO ALVBERGER • kultur@fria.nu

– Nytt he tulevat!

Denna replik på finska ("Nu kommer de!") måste vara århundradets replik. Den ligger som en odetonerad bomb i den svenska samtidshistorien och när den utlöses kommer den att radera ut den ena etablerade sanningen efter den andra.

Ett par minuter före mordet på Sveriges regeringschef Olof Palme den 28 februari 1986 kom två unga finskor promenerande fram mot korsningen av Sveavägen och Tunnelgatan. De hade varit på bio och fått tid över innan de skulle ta tåget hem till sin förort. Anki och Anneli – som de senare kommit att kallas – bestämde sig för att gå via Sveavägen och titta i skyltfönster. Så småningom började de fundera på hur mycket tid de hade kvar men ingen av dem bar den kvällen någon klocka.

I HÖJD MED FÄRGBUTIKEN Dekorima står en man som de tänker fråga. Just som hon vänder sig mot honom känner Anki igen mannen från gymmet hemma i Upplands Väsby. De har talat med varandra på det gemensamma språket. Därför ställer hon sin fråga på finska:

– Mitä kello on? ("Vad är klockan?")

Hon får inget svar och frågar igen. Då rasslar det till i en apparat i mannens hand och hon hör en röst ur walkie-talkien:

– Nu kommer de!

– Jag är igenkänd, svarar mannen.

– Skit i det och gör vad du ska, blir ordern – på finska liksom hela samtalet.

Samtidigt ser Anki ett vapen blänka

under mannens jacka. Situationen har blivit obehaglig och kvinnorna skyndar iväg. Efter en kort stund hör de ett skott. När de nästa dag läst om mordet på statsministern lovar de varandra att aldrig mer tala om sin upplevelse.

DETTA ÄR "Dekorimaspåret", unikt genom två vittnens samstämmiga uppgifter. Deras närvaro på gärningsplatsen alldeles före mordet bekräftas av andra vittnen. Men polisen har aldrig följt upp spåret. Det är ett av skälen till att journalisten Sven Anér nu ger ut en bok som konsekvent går in på det och beskriver hur det har behandlats av polis, media och andra utredare.

Märkligt nog tycks det vara grävande journalister som för kunskapen framåt i det här fallet. Dekorimamannen hade förblivit okänd om inte Anérs mångåriga kollega från tiden på Dagens Nyheter, Olle Alsén, engagerat sig i saken.

Trots sitt löfte till väninnan blev Anneli lösmynt på en Finlandsfärja i juni 1992 och berättade för en manlig bekant om vad de varit med om. Denne råkade känna Olle Alsén som fick uppgifterna och som genast började göra efterforskningar. De ledde till att han i december samma år till palmeutredningens chef Hans Ölvebro kunde lämna in ett detaljerat referat med utpekande av den man som han misstänkte kunde vara Dekorimamannen. Även Alséns ursprungliga tipsare hyser samma misstanke mot den dåvarande polisman – sedermera riksdagsman – som Anér nu ägnar sin bok.

REPLIKEN "Nu kommer de!" spräcker den gängse uppfattningen om den ensamme galningen som Palmes mördare. Den förutsätter en välplanerad konspiration med fler inblandade. I boken identifieras den finstalande personen i walkie-talki-

en som en i sammanhanget mycket omtalad vapenhandlare som också talar finska.

Det kan ses som ett exempel på den väldiga kunskapsmängd Anér förfogar över. Han är och förblir undersökande journalist hack i häl på myndigheterna. Att på offentlighetsprincipens grund tvinga fram relevanta dokument, analysera och kommentera dem – det har varit författarens metod även i de tidigare böckerna, alltifrån "Polisspåret" för 20 år sedan. Nu tycks han ha nått vägs ände i ärendet och tillåter sig några kortfattade spekulationer om bakgrunden till mordet. Den sidan av boken speglas i följande citat: "Evig fråga som jag återkommer till: hur många har känt till allt? Polisens spänningsledare, enligt min mening, självfallet allt. När? Från första början. Från en tidpunkt före första början? Det är den svartaste frågan."

HÄR ANTYDS också närheten till kriminalgenren i traditionen från Dashiell Hammett. Trots alla fakta kan boken läsas som en deckare. Anér skriver lätt och medryckande, det är svårt att lägga den ifrån sig. Temperaturen höjs ytterligare av att den handlar om verkliga, nu levande personer mot en bakgrund av förhållanden som vi alla har runt hörnet.

Med tanke på att det i dag finns en generation vuxna svenskar som inte ens var födda vid tiden för mordet hade man kanske väntat sig finna ett kapitel som relaterade det polisspår som Dekorimamannen är en del av. Men det kompenseras av författarens insprängda blyxtbelysningar av olika faser av utvecklingen efter mordet fram till det som nu händer i saken. Med hjälp av denna lilla pocketbok kan vi kika in genom nyckelhålet på ett explosivt nutidsdrama som ännu inte nått sista akten. *

Den goda viljans journalistik

LITTERATUR

Empati och engagemang – en kvinnolinje i svensk journalistik
REDAKTÖR Ami Lönnroth **FÖRFATTARE** Eva Kaijser, Ellinor Mellander, Kerstin Vinterhed, Isa Edholm, Helle Klein med flera
FÖRLAG Tusculum förlag

CECILIA IREFALK • kultur@fria.nu

Det finns konst som vill briljera. Konstnärer som upprättar monument över sin inbillade genialitet. Sådan journalistik och dylika journalister finns också. Journalister som tror sig granska makten, men blir skyggglappsförsedda makthavare själva. Journalistik som påstås vara konsekvensneutral men vilar på begrepp och värden som sällan eller aldrig genomlyses.

Om en helt annan typ av journalistik handlar Ami Lönnroths antologi Empati och engagemang. Om skrivandet som för dialog med sin omvärld, vågar lyssna och på allvar vill förändring. Det är en inspirerande bok, som låter ett myller av starka och välartikulerade kvinnoröster komma till tals. Från Wendela Hebbe, Sveriges första kvinnliga yrkesjournalist, går en linje fram till dagens skribenter som för vidare den tradition av socialjournalistik Hebbe initierade på 1840-talet, mer än ett halvt sekel före landets kvinnor erövrade rösträtt.

I BOKENS första del får vi möta pennskaft som kämpat om spaltutrymmet för att beskriva verkliga människors verkliga problem, de små och utstötta, arbetare, prostituerade, de frihetsberövade och krigsdrabbade. Rakryggade journalister som inte kompromissat med sina ideal. Else Kleen som 1940 dömdes till fängelse för sina avslöjande reportage om skyddshem och fängsvård. Barbro Alving som 1958 sade upp sig från sin tjänst på DN i protest mot chefredaktör Tingstens kärnvapenengagemang. Hilda Sachs som satte punkt för bekantskapen med Hjalmar Branting sedan han uttalat sig mot kvinnlig rösträtt. Bland flera andra.

I ANDRA DELEN samlas texter som alla rymmer välbehövliga reflektioner över ett medieklimat som smittats av snedvridna maskulinitetsideal och egofixering. Och, som Maria Wallin, redaktör för tidskriften Socialpolitik, skriver, "numer mest vill bereda väg för multimediala storägare med vinst och växande som främsta syfte, inte sprida information och säkra debatten i en allsidig demokrati".

Hon och de övriga förespråkar en journalistik som är inknäppad och medagerande. Vitt skild från nyhetsreporterandet, det bedrägliga och distansskapande sanningsvittnet, som medias makthavare – ännu 2008 företrädesvis män – vill slå i oss är objektivt; nyhetsjournalistik som Isa Edholm kallar "tuggad och klar".

DET VORE ÖNSKVÄRT att varje medieföretag med självaktning – och plånbok – köpte in ett exemplar av Empati och engagemang till sina medarbetare. Och att varje journalistiklärare från och med höstterminen gör boken till obligatorisk läsning för landets blivande journalister. *

Det går en linje från Wendela Hebbe via Elin Wägner till Helle Klein. Om journalister som dem, som vågar lyssna och på allvar vill förändring, handlar Ami Lönnroths oundgängliga antologi.

FOTO: SCANPIX, JESSICA GOW/SCANPIX